

Skarbek, Janusz

Krakowskie posiedzenie naukowe Działu Historii Nauk Społecznych i Zakładu Historii Nauki i Techniki PAN

Kwartalnik Historii Nauki i Techniki 10/3, 455-456

1965

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej Bazhum, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych tworzonej przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie ze środków specjalnych MNiSW dzięki Wydziałowi Historycznemu Uniwersytetu Warszawskiego.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

doniesienie o odkryciach Galileusza, *Sidereus nuncius*. Galileusz sam nie uważał się za astronoma, lecz za matematyka i fizyka. W jego działalności obserwacyjnej, która trwała właściwie tylko 10 lat, widzieć można przykład działalności genialnego astronoma-amatora.

Prof. A. Teske poświęcił wystąpienie metodzie naukowej Galileusza, a wpływ Galileusza na nauki społeczne w XVII w. był tematem referatu prof. W. Voiségo².

W dyskusji nad referatami wzięli udział profesorowie: E. Olszewski, B. Suchodolski, P. Rybicki, T. Kotarbiński oraz mgr B. Orłowski i dr W. Petsch. Najważniejszym poruszonym tematem było znaczenie metody Galileusza w późniejszym rozwoju przyrodoznawstwa oraz dualizm postaw poznawczych, charakteryzujący historię myśli naukowej od XVII w. Sesję zakończyło sprawozdanie prof. W. Voiségo z przebiegu obchodów Roku Galileusza we Włoszech³.

Pół roku wcześniej, 3 kwietnia 1964 r., odbyło się w gmachu fizycznym Uniwersytetu Warszawskiego posiedzenie naukowe zorganizowane dla uczczenia rocznicy Galileuszowej przez Polskie Towarzystwo Fizyczne, Polskie Towarzystwo Astronomiczne oraz instytuty: Fizyki Teoretycznej i Fizyki Doświadczalnej UW. Zebraniu przewodniczył prof. Wojciech Rubinowicz, który wygłosił przemówienie inauguracyjne uroczystość. Następnie przemówił I sekretarz Ambasady Włoch. Na posiedzeniu wysłuchano referatów naukowych: prof. A. Teskego *Galileusz a powstanie nowej fizyki*; prof. A. Trautmana *Galileusza ogólna teoria względności*; dra J. Dobrzyckiego *Galileusz jako astronom*.

Jerzy Dobrzycki

KRAKOWSKIE POSIEDZENIE NAUKOWE DZIAŁU HISTORII NAUK SPOŁECZNYCH ZAKŁADU HISTORII NAUKI I TECHNIKI PAN

Dnia 27 października 1964 r. odbyło się w Krakowie pod przewodnictwem prof. Pawła Rybickiego łączne posiedzenie dwóch zespołów Zakładu Historii Nauki i Techniki PAN: Historii Metodologii oraz Oświecenia. Dr Irena Stasiewicz wygłosiła referat *XVII-wieczne teoretyczne podstawy oświeceniowej koncepcji „nowej nauki“*. Zawierał on m. in. następujące tezy:

1) Zasadniczym problemem dla historyka ogólnej metodologii nauk jest ustalenie rodowodu idei metodologicznych, występujących z całą wyrazistością w XVII w. Pewne ich elementy widoczne są już w wieku XIV, a nawet XIII.

2) W prądach XVII w. należy wyróżnić dwa odmienne podejścia do tradycji arystotelesowskiej: metodzie myślenia sylogistycznego przeciwstawiano nowe idee metodologiczne (Bacon, Kartezjusz), a dawnej koncepcji przedmiotu nauki (wiedza o „istocie rzeczy“) przeciwstawiano koncepcję nową: wiedzy o zjawiskach (Galileusz, Newton).

3) Tradycyjna linia podziału kierunków XVII w. (empiryzm Bacona i racjonalizm Kartezjusza) — jakkolwiek w zasadzie słuszna — musi być stosowana z dużą elastycznością; szczególnie w wypadkach, gdy łączy się z nią schematyczny podział na terytorialne zakresy wpływów (empiryzm „angielski“, racjonalizm „francuski“). Wzajemny wpływ obu tych kierunków na wielu uczonych (m. in. na Newtona) oraz wzajemne przenikanie się myśli francuskiej i angielskiej są bardzo widoczne.

² Referat prof. A. Teskego oraz referat prof. W. Voiségo zamieszcza niniejszy numer „Kwartalnika“ w dziale *Artykuły*.

³ Sprawozdanie to znajduje się w niniejszym nrze „Kwartalnika“ w dziale *Materiały i doniesienia*.

W dyskusji nad referatem poruszono m. in. następujące problemy: rodowodu idei XVII w. (prof. A. Gaweł, dr J. Rebeta, mgr M. Frankowska), koncepcji „wiedzy o zjawiskach“ i jej stosunku do Arystotelesa (prof. Rybicki, mgr J. Skarbek), matematycznego traktowania nauki i częściowo sztuki w epokach poprzednich (prof. Gaweł, doc. M. Chamcówna, mgr K. Targosz-Kretowa), zależności omawianych idei od kontekstu historycznego (doc. Chamcówna, dr D. Rederowa), wpływu metodologii XVII w. na epoki późniejsze (mgr M. Władyczanka).

Janusz Skarbek

POSIEDZENIE DZIAŁU HISTORII NAUK BIOLOGICZNYCH, MEDYCZNYCH I ROLNICZYCH ZAKŁADU HISTORII NAUKI I TECHNIKI PAN

Dnia 7 listopada 1964 r. odbyło się w Krakowie posiedzenie naukowe Działu Historii Nauk Biologicznych, Medycznych i Rolniczych Zakładu Historii Nauki i Techniki PAN. Na wstępie kierownik Zespołu Historii Zoologii, prof. Tadeusz Jaczewski odczytał — w zastępstwie chorego kierownika Działu, prof. Jerzego Fiericha* — sprawozdanie z działalności Działu w latach 1955—1964, które zarysowało organizację i rozwój Działu oraz jego poszczególnych zespołów badawczych: Historii Biologii Ogólnej, Historii Botaniki, Historii Zoologii, Historii Medycyny, Historii Nauk Rolniczych. W sprawozdaniu prof. Jaczewski podkreślił szczególnie znaczenie reaktywowania Zespołu Historii Botaniki¹.

Z kolei prof. Jaczewski wygłosił krótkie wspomnienie pośmiertne o zmarłym kierowniku Działu, prof. Bolesławie Skarżyńskim².

Część naukowa posiedzenia obejmowała trzy referaty. Referat doc. Stanisława Szpilczyńskiego *Poemat botaniczno-lekarski „De herbarum virtutibus“ nie zidentyfikowanego autora pod kryptonimem Aemilius Macer* dotyczył średniowiecznego źródła z pogranicza botaniki i medycyny, które odegrało dużą rolę w rozwoju myśli botanicznej na przełomie średniowiecza i renesansu. Autor zobrazował genezę poematu i jego dzieje, scharakteryzował go na tle literatury tego typu w wiekach IX—XVIII, podkreślił jego znaczenie dla nomenklatury botanicznej oraz omówił zawarte w nim elementy tradycyjne i nowatorskie, zatrzymując się zwłaszcza nad koncepcją filozoficzno-przyrodniczą. Na zakończenie referent przedstawił przyczyny popularności poematu.

Prof. Gabriel Brzęk wygłosił referat *Rzut oka na rozwój współpracy zoologów polskich z rolnictwem i hodowlą*. Referent rozpoczął od określenia przedmiotu i zakresu zoologii gospodarczej oraz jej związków: poprzez entomologię z nauką o ochronie roślin, poprzez parazytologię z weterynarią, a także z zoohigieną i ekonomiką rolną. Następnie prof. Brzęk omówił narodziny zoologii gospodarczej w Polsce w dobie Kluka, recepcję darwinizmu, zasługi M. Nowickiego (1824—1890), instytucjonalny rozwój tej dyscypliny: w zakresie ochrony roślin (od pierwszych stacji z początków XX w., przez żywiołowy rozwój w okresie 1918—1939, do powstania katedr ochrony roślin w uczelniach rolniczych w Warszawie i we Wrocławiu), w zakresie entomologii leśnej, toksykologii środków owadobójczych (stacja ochrony roślin w Zgierzu), zwalczania powojennych inwazji owadów i gryzoni oraz epidemii pasożytniczych wśród zwierząt gospodarskich. Referent ukazał także udział Polaków w rozwoju omawianej gałęzi wiedzy poza granicami kraju oraz aktualny stan współpracy zoologów z rolnictwem i weterynarią.

* Prof. Jerzy Fierich zmarł w sierpniu 1965 r.

¹ Por. poniżej sprawozdanie z posiedzenia Zespołu Historii Botaniki.

² Por. nekrolog prof. Skarżyńskiego w nrze 2/1963 „Kwartalnika“.